

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.1.30>

СУТНІСТЬ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА МЕДІАЦІЇ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Кириленко Максим Миколайович,

orcid.org/0000-0003-2518-9375

доктор філософії з публічного управління та адміністрування,
аспірант Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

У статті здійснено систематизацію сутнісних ознак та визначено правову природу медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування. Серед вказаних підходів виділено, зокрема: суб'єктно-орієнтований підхід, заснований на визначенні принципів правової природи медіації в контексті орієнту на права та інтереси сторін і діяльності медіаторів при врегулюванні спорів (в тому числі господарських); середовищний підхід до визначення правової природи медіації у врегулюванні господарських спорів органів місцевого самоврядування та учасників місцевих громад, чії права та інтереси захищають вказані суб'єкти в рамках власних компетенцій, який заснований на виділенні переваг медіації як передумови впровадження зазначеної форми досудового вирішення господарських спорів на рівні місцевих або інших територіальних громад.

При оцінці особливостей правової природи медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування в контексті акценту на суб'єктно-орієнтований підхід визначено склад принципів правової природи медіації в контексті орієнту на права та інтереси сторін і діяльності медіаторів при врегулюванні спорів (в тому числі господарських), серед яких виділено, зокрема, принцип добровільності, принцип конфіденційності, принципи неупередженості та нейтральності медіатора, принципи рівність та самовизначення прав, принцип незалежності.

Керуючись положеннями основних підходів щодо трактування та характеристик правової природи медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування було сформульовано авторський підхід до визначення сутності зазначеного феномену. А саме, визначено, що медіація у господарському процесі органів місцевого самоврядування – є досудовою, добровільною, конфіденційною, неупередженою, структурованою процедурою, в процесі якої за сприяння медіаторів (які повинні бути нейтральними, незалежними від сторін спорів, що забезпечує дотримання рівності прав та інтересів останніх) здійснюються спроби врегулювання господарських спорів із використанням переговорів між органами місцевого самоврядування та іншими сторонами господарських відносин, і яка дає змогу уникнути великих затрат часу, економічних ресурсів, пов'язаних із судовим процесом.

Ключові слова: *правова природа медіації, господарський процес, господарський спір, органи місцевого самоврядування, міська медіація, принципи, врегулювання, компетенції.*

Kyrylenko Maksym. The essence and legal nature of mediation in the economic process of local government bodies

The article systematizes the essential features and determines the legal nature of mediation in the economic process of local self-government bodies. Among the above-mentioned approaches, the following are highlighted: a subject-oriented approach, based on determining the principles of the legal nature of mediation in the context of a reference point for the rights and interests of the parties and the activities of mediators in the settlement of disputes (including economic ones); an environmental approach to determining the legal nature of mediation in the settlement of economic disputes of local self-government bodies and participants in local communities, whose rights and interests are protected by these entities within their own competences, which is based on highlighting the advantages of mediation as a prerequisite for implementing this form of pre-trial resolution of economic disputes at the level of local or other territorial communities.

When assessing the features of the legal nature of mediation in the economic process of local self-government bodies in the context of the emphasis on a subject-oriented approach, the composition of the principles of the legal nature of mediation in the context of a reference point on the rights and interests of the parties and the activities of mediators in the settlement of disputes (including economic ones) was determined, among which, in particular, the principle of voluntariness, the principle of confidentiality, the principles of impartiality and neutrality of the mediator, the principles of equality and self-determination of rights, the principle of independence were highlighted.

Guided by the provisions of the main approaches to the interpretation and characteristics of the legal nature of mediation in the economic process of local self-government bodies, the author's approach to determining the essence of the specified phenomenon was formulated. Namely, it is determined that mediation in the economic process of local self-government bodies is a pre-trial, voluntary, confidential, impartial, structured procedure, during which, with the assistance of mediators (who must be neutral, independent of the parties to the dispute, which ensures the equality of the rights and interests of the latter), attempts are made to resolve economic disputes using negotiations between local self-government bodies and other parties to economic relations, and which allows avoiding large expenditures of time and economic resources associated with litigation.

Key words: *legal nature of mediation, economic process, economic dispute, local government bodies, city mediation, principles, settlement, competences.*

Постановка проблеми. Один зі способів підходу до конфлікту – це пошук рішень, які дозволяють не лише вирішити конфлікт, але й, перш за все, створити можливість для визнання сторін у ньому – їхніх прав та інтересів. Медіація може бути шляхом до успіху, оскільки вона дозволяє зрозуміти цінність спору, що мотивує до дій та прийняття рішень щодо важливих питань, пов'язаних із його вирішенням. Сприйняття спору (в тому числі у сфері господарських відносин) крізь суто негативну призму сьогодні є невиправданим. Експерти з медіації наголошують, що хоча спори можуть бути складними та, з точки зору сторін, неможливими для вирішення, практика медіації показує, що угода досяжна, але це вимагає роботи із кожною із сторін спору. Медіація не є панацеєю від усіх суперечок, і вона не завжди закінчується успіхом у формі угоди чи врегулювання, але це процедура, яка є ефективною, оскільки дозволяє передати суперечку до рук сторін – осіб, найбільш зацікавлених у її вирішенні. І хоча вони вирішують, чи хочуть вони вирішити проблему таким чином, також необхідно, щоб у цих стосунках функціонувала незалежна особа – медіатор. Зустріч між сторонами створює так зване точку зустрічі, простір комунікації, де вони можуть вільно обговорювати суперечливі питання, факти, та способи подальших відносин.

Проведення медіації в рамках різних галузей права та в контексті діяльності суб'єктів господарських відносин (які є учасниками спорів) реалізується в рамках національних законодавств та має певні правові засади (характеристики), на підставі яких визначається сутність зазначеного феномену. Врегулювання господарських спорів органів місцевого самоврядування різних рівнів із застосуванням медіації стає більш актуальним в умовах розвитку процесів децентралізації територій і потреби швидкого вирішення питань, що обумовлює актуальність представленого дослідження.

Мета статті – систематизувати сутнісні ознаки та визначити правову природу медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування. Для вирішення зазначеної мети встановлено низку завдань, а саме: розкрити наукові підходи стосовно визначення сутнісних ознак правової природи медіації як на загальному рівні, так і в розрізі господарських відносин органів місцевого самоврядування; формулювання сутності медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Питання правової природи медіації розглядається в теоретичних, так і в аналітичних наукових дослідженнях даного феномену. Є роботи (Л. Адріана [2], І. Ф. Капроллі [7],

Х. Джаяжі та співавторів [6], І. Батіашвілі [3], Е. Павловської та Дж. Враніка [9]), в яких розкрито особливості медіації як досудової форми вирішення спорів на загальному рівні без акценту на галузі права або суб'єкти правовідносин. Також можемо виокремити наукові дослідження (С. Бьялого [4], А. Красунь [8], А. Ракімулі та співавторів [10]), присвячені правовій природі медіації в контексті положень законодавства окремих країн. Є окремі роботи, націлені на визначення правових засад медіації на рівні міст (дослідження Г. Гери [5]).

На даному етапі є наукові роботи, присвячені медіації як альтернативної форми досудового вирішення спорів (в тому числі господарських). При цьому, відсутні комплексні наукові дослідження стосовно правової природи та сутності медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування.

Виклад основної частини дослідження. Історія альтернативного вирішення спорів досить довга. Хоча воно пов'язане з американським загальним правом, воно сягає своїм корінням, як і решта європейської правової культури, у грецькій традиції та римському праві. У Стародавній Греції концепцію медіації вперше запропонували, серед інших, Аристотель та Платон. У Стародавній Греції діяв інститут судді-арбітра, який досягав врегулювання між сторонами спору. Будь-який грек старше 60 років міг стати таким суддею, і його обирали сторони спору. Варто, однак, наголосити, що якщо суддя-арбітр не досягав врегулювання, спір передавався на розгляд суду присяжних. Однак у правовій системі Стародавнього Риму інститут мирного вирішення спорів був поширеним. Варто зазначити, що назви сучасних форм вирішення спорів походять від їх латинських назв. У Стародавньому Римі найпоширенішим методом вирішення спорів був арбітраж. Арбітражне рішення підлягало примусовому виконанню, яке здійснював претор. Звертаючись до «Дігестії» Юстиніана, можна знайти положення, що регулюють інститут медіації. Був також відомий інститут примирення (*transactio*), який вважався способом придушення судових позовів у зародку.

Варто зазначити, що інститут медіації був відомий і в інших стародавніх цивілізаціях. Він використовувався на Далекому Сході в ісламській, конфуціанській та єврейській культурах. Наприклад, у стародавньому Китаї медіація базувалася на конфуціанських принципах, які підкреслювали перевагу морального переконання, згоди та прагнення до соціальної гармонії.

Мирне вирішення спорів використовувався в єврейських громадах у біблійний період. Пізніше цю практику перейняли християнські громади. В ісламській культурі суперечки вирішували так звані мирці (*кваді*), які також проводили медіацію. У перській громаді роль посередника виконували старійшини. Пізніше роль посередників в економічних, соціальних та сусідських суперечках взяли на себе міські чиновники, дипломати та духовенство.

Вважається, що витоки сучасних процедур медіації лежать у методах вирішення трудових спорів, які часто використовувалися в Сполучених Штатах у середині 20 століття, і які також призводили до досягнення угод та пом'якшення шкідливих наслідків страйків. Ще в 1970-х роках американська судова система усвідомила, наскільки дорогим є утримання всієї судової структури. Тому основною метою було зниження витрат. Було запроваджено так зване альтернативне вирішення спорів, засноване на медіації. Коли наприкінці 1970-х років були визнані переваги медіації, вона була спочатку запроваджена в англосаксонських країнах, а потім і в інших західноєвропейських країнах. Кожна з цих країн почала запроваджувати правові норми в обраних нею сферах, які полегшували сторонам використання інституту медіації.

Розгляд сутнісних ознак правової природи медіації як досудової форми вирішення господарських спорів (в тому числі на рівні органів місцевого самоврядування) дозволить визначити їх вичерпний склад та сформулювати трактування сутності досліджуваного поняття.

Можемо виділити суб'єктно-орієнтований підхід, заснований на визначенні принципів правової природи

медіації в контексті орієнту на права та інтереси сторін і діяльності медіаторів при врегулюванні спорів (в тому числі господарських). Варто зазначити, що в рамках зазначеного підходу в більшості випадків не здійснено акценту на особливостях орієнту на зазначені принципи в контексті вирішення господарських спорів органів місцевого самоврядування.

В контексті зазначеного підходу слід відмітити положення дослідження С. Бялого [4], який пропонує виокремлювати такі принципи, зокрема:

– принцип добровільності. Принцип добровільності медіації означає згоду сторін на медіацію, яка є результатом свідомого та незалежного рішення, прийнятого учасниками. Варто наголосити, що це рішення не може бути результатом тиску на учасників з боку третіх осіб. Крім того, принцип добровільності медіації також означає, що сторони можуть відкликати свою згоду на медіацію на будь-якому етапі процесу медіації. Цей принцип, стосовно поточних процедур медіації перед державними органами, гарантується відповідними нормативними актами. Прикладом є ст. 5 Закону України «Про медіацію» [1], положення законів та підзаконних актів у сфері цивільного та цивільно-процесуального права більшості країн, які регулюють дану форму вирішення господарських спорів, в яких зазначається, що медіація є добровільною. Добровільна участь у медіації не обмежує конституційне право на справедливий суд. У літературі наголошується, що навіть якщо суд передає справу на медіацію без згоди сторін, медіація не втрачає свого добровільного характеру, оскільки сторони не зобов'язані досягати врегулювання перед медіатором. Як зазначають дослідники [4; 8], добровільність медіації часто пов'язана з принципом автономії сторін та їхньої усвідомленої участі в медіації. Кожна сторона процедури медіації повинна бути обізнана з фактичними обставинами спору, а також з можливими наслідками, які можуть виникнути в результаті будь-якої досягнутої врегулювання. Рішення, прийняті сторонами, можуть бути обов'язковими для них лише після того, як їх було поінформовано про

їх обов'язковий характер та вони їх прийняли. Тому принцип добровільної медіації завжди впливає зі згоди сторін спору. Слід також наголосити, що цей принцип є абсолютно обов'язковим з точки зору тривалого та прийняттого рішення, досягнутого спільно у присутності медіатора. У рамках принципу добровільної медіації особливе значення також має здатність сторін обирати теми обговорення, порядок їх обговорення та їхня свобода приймати рішення. Варто наголосити, що обов'язковий характер медіації особливо важливий, коли закон вимагає від сторін попередньо зробити прямі спроби вирішення спору. При цьому, важко прийняти ситуацію, коли підприємство, розглянувши запит споживача (зокрема, органу місцевого самоврядування) та відмовившись його виконати, погоджується брати участь у медіаційному провадженні;

– принцип конфіденційності, який поширюється як на медіатора, так і на сторони медіаційного провадження. Відповідно до принципу конфіденційності, хід медіації та питання, що обговорюються в ній, є конфіденційними та повинні залишатися виключно відомими медіатору та сторонам господарського спору. Конфіденційність у медіації є настільки важливим принципом, що він також включений до норм етики медіації та стандартів проведення цього процесу. Кодекс етики польських медіаторів зазначає, що медіатор повинен зберігати конфіденційність медіаційного провадження як до, під час та після його завершення. Стандарти медіації вказують на те, що медіатор забезпечує конфіденційність процесу медіації, його результатів та належне збереження медіаційної документації. Варто зазначити, що дотримання принципу конфіденційності медіації з боку медіатора різниться на рівні різних правових систем. А саме, якщо п. 2.4 Кодексу професійної етики медіатора України передбачено, що медіатори повинні дотримуватися даного принципу конфіденційності незважаючи на часові обмеження, якщо інше не встановлено з боку сторін, то Кодекс етики польських медіаторів зазначає, що медіатор повинен зберігати конфіденційність медіацій-

ного провадження як до, під час та після його завершення. Тобто, в рамках нормативно-правового документу, представленого польським об'єднанням медіаторів немає винятків і здійснено виключений акцент на конфіденційності;

– принципи неупередженості та нейтральності медіатора. Неупередженість та нейтральність медіатора є одними з фундаментальних принципів медіації. Принцип неупередженості відображає стосунки медіатора зі сторонами провадження. Гарантія неупередженості медіатора впливає з правових норм, що забороняють участь медіатора в медіації, якщо медіатор має особисту зацікавленість у її результаті або якщо обставини справи, конкретні організаційні зв'язки чи інституційні умови можуть поставити під загрозу неупередженість. Принцип неупередженості послідовно визнається в наборах так званих положень м'якого права, що стосуються медіації, таких як кодекси та стандарти, розроблені на міжнародному рівні (Європейський кодекс поведінки медіаторів), національному рівні (Стандарти медіації та поведінки медіатора, Кодекси медіаторів на рівні країн) або організаціями чи центрами, що об'єднують медіаторів. Принцип нейтральності безпосередньо пов'язаний з визнанням медіатором найвищого рівня суб'єктивності початкових власників спору, що проявляється через їхнє самостійне прагнення до вирішення існуючого спору.

І. Батіашвілі [3], Х. Джаяжі та співавтори [6], А. Рахімулі та співавтори [10], Ф. Капроллі [7], Е. Павловська та Дж. Вранік [9], Л. Адріан [2] виділяють перелік принципів медіаційного процесу та діяльності медіаторів, який є ідентичним із тим, який наведено в роботі С. Бьялого [4].

Варто зазначити, що перелік принципів, які визначають правову природу медіації, поданий в роботі С. Бьялого [4], є дещо обмеженим. А саме, в ст. 4 Закону України «Про медіацію» [1] також додатково виокремлено:

– рівність та самовизначення прав. Згідно із ст. 8 зазначеного закону вказано, що медіація реалізується в контексті рівності учасників, які повинні бути забезпечені рівними можливостями під

час її здійснення. Також український законодавець вказує на те, що медіатори мають однакові зобов'язання стосовно всіх учасників. Відповідно до ст. 8, сторони медіаційного процесу можуть самостійно визначати склад обговорюваних питань щодо спору, умови угоди, також вони здійснюють самостійний вибір медіатора;

– незалежність. П. 1 ст. 7 вказаного закону вказано, що медіатори повинні бути незалежними відносно учасників медіаційного процесу, таких суб'єктів як органи місцевого самоврядування, органи державної влади, їх службові та посадові особи, інші юридичні та фізичні особи. Відповідно, навіть якщо орган місцевого самоврядування або підприємство, організація, які знаходяться в їх підпорядкуванні є стороною медіаційного процесу, медіатор повинен залишатись незалежним.

В контексті акценту на використанні положень суб'єктно-орієнтованого підходу можемо відмітити зміст роботи Г. Гери [5], в рамках якої автор визначає принципи медіації у вирішенні господарських спорів, які виникають на рівні міст. В даному випадку дослідник розглядає характеристики правової системи, яка регулює зазначений напрямок наступним чином:

– використання медіації на рівні країни визначається Цивільним процесуальним кодексом країни (рамкові норми для звернення до вказаної форми досудового вирішення господарських спорів);

– застосування медіації в межах міст, інших територій, які знаходяться в їх підпорядкуванні визначено Законом Тайваню «Про медіацію в містах». В рамках вказаного закону визначено акцент на основні принципи даного процесу, зокрема: нейтральність, неупередженість, розширення прав і можливостей та визнання.

Незважаючи на те, що перелік принципів медіації та діяльності медіаторів, поданий в роботі Г. Гери [5], є дещо спрощеним, заслуговує на увагу перелік переваг місцевої медіації. В даному випадку на прикладі Тайваню розглядається перелік переваг медіації як передумови впровадження зазначеної форми досудового

вирішення господарських спорів на рівні місцевих або інших територіальних громад. В даному випадку виокремлюємо середовищний підхід до визначення правової природи медіації у врегулюванні господарських спорів органів місцевого самоврядування та учасників місцевих громад, чії права та інтереси захищають вказані суб'єкти в рамках власних компетенцій. А саме, Г. Гера [5] вказує на такі переваги від реалізації місцевої медіації, зокрема:

– здатність підтримувати з боку органів місцевого самоврядування малі підприємства, які зазвичай мають менше влади та не мають фінансового капіталу. Компанії у сільській місцевості, мають легкий доступ до такого роду послуг з вирішення спорів, оскільки всі міста (і райони у великих містах) Тайваню, навіть ті, що мають дуже невелике населення, створили медіаційні комітети. Неспеціалісти також можуть легко ініціювати медіацію, оскільки знання та розуміння закону не є необхідною передумовою. Оскільки медіація в містах по суті безкоштовна, вона може бути справедливим рішенням для місцевих суб'єктів бізнесу з поганим фінансовим становищем. Також медіація важлива для підприємств, організацій, які знаходяться у підпорядкуванні місцевих рад Тайваню;

– існує кілька переваг медіації в містах над формальним судовим процесом. Вона може бути надзвичайно швидкою, зокрема, угоди досягаються і навіть затверджуються протягом кількох тижнів. Порівняно із суворими та негнучкими судами, медіація в містах забезпечує економічно вигідне, неформальне та безпечне середовище, де сторони господарського спору зустрічаються вічна-віч, щоб обговорити свої конфлікти. Суб'єкти господарювання міст, сільських територій провінцій, які їм підпорядковуються також надають перевагу медіації, оскільки вона є більш економічною, швидкою.

Керуючись положеннями вищезазначених підходів можемо визначити трактування сутності медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування. А саме, медіація у господарському процесі органів місцевого

самоврядування – є досудовою, добровільною, конфіденційною, неупередженою, структурованою процедурою, в процесі якої за сприяння медіаторів (які повинні бути нейтральними, незалежними від сторін спорів, що забезпечує дотримання рівності прав та інтересів останніх) здійснюються спроби врегулювання господарських спорів із використанням переговорів між органами місцевого самоврядування та іншими сторонами господарських відносин, і яка дає змогу уникнути великих затрат часу, економічних ресурсів, пов'язаних із судовим процесом.

Висновки. В ході дослідження здійснено систематизацію сутнісних ознак та визначено правову природу медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування. Серед вказаних підходів виділено, зокрема: суб'єктно-орієнтований підхід, заснований на визначенні принципів правової природи медіації в контексті орієнтуру на права та інтереси сторін і діяльності медіаторів при врегулюванні спорів (в тому числі господарських); середовищний підхід до визначення правової природи медіації у врегулюванні господарських спорів органів місцевого самоврядування та учасників місцевих громад, чії права та інтереси захищають вказані суб'єкти в рамках власних компетенцій, який заснований на виділенні переваг медіації як передумови впровадження зазначеної форми досудового вирішення господарських спорів на рівні місцевих або інших територіальних громад.

В процесі дослідження особливостей правової природи медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування в контексті акценту на суб'єктно-орієнтований підхід визначено склад принципів правової природи медіації в контексті орієнтуру на права та інтереси сторін і діяльності медіаторів при врегулюванні спорів (в тому числі господарських), серед яких виділено, зокрема, принцип добровільності, принцип конфіденційності, принципи неупередженості та нейтральності медіатора, принципи рівності та самовизначення прав, принцип незалежності.

На підставі дослідження основних підходів щодо трактування та характерис-

тик правової природи медіації у господарському процесі органів місцевого самоврядування було сформульовано авторський підхід до визначення сутності зазначеного феномену. А саме, визначено, що медіація у господарському процесі органів місцевого самоврядування – є досудовою, добровільною, конфіденційною, неупередженою, структурованою процедурою, в процесі якої за сприяння медіаторів (які повинні бути нейтральними, незалежними від сторін спорів, що забезпечує дотримання рівності прав та інтересів остан-

ніх) здійснюються спроби врегулювання господарських спорів із використанням переговорів між органами місцевого самоврядування та іншими сторонами господарських відносин, і яка дає змогу уникнути великих затрат часу, економічних ресурсів, пов'язаних із судовим процесом.

Подальші перспективи наукових досліджень за вказаним напрямком, на наш погляд, можуть бути пов'язані із встановленням правових засад медіації в господарському процесі органів місцевого самоврядування на рівні окремих правових систем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про медіацію: Закон України № 1875-IX від 16.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
2. Adrian L. The New Normal: Online Dispute Resolution and Online Mediation. Mediation Moves, Wolfgang Metzner Verlag GmbH. *Forthcoming*. 2021. URL: <https://ssrn.com/abstract=3891598>
3. Batiashvili I. Confidentiality in Mediation in Resolving Property Disputes: Reality and Challenges. *Law and World*. 2022. Vol. 8 (21). P. 76-116. <https://doi.org/10.36475/8.1.6>
4. Biały S. Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania sporów z perspektywy Grecji. *ADR. Arbitraż i Mediacja*. 2023. Vol. 16. Iss. 1. <https://doi.org/10.17951/adr.2023.16.1.9-36>
5. Hera G. Town mediation in Taiwan. *Conflict Resolution Quarterly*. 2020. Vol. 38. P. 7–25. <https://doi.org/10.1002/crq.21288>
6. Jayadi H., Hasibuan H., Kuntadi K., Susanto H. Analysis of The Efficiency of Mediation Methods in Handling Conflicts. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2024. Vol. 12(1). Iss. e3101. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v12i1.3101>
7. Kaprolli Ismaili F. Mediation in North Macedonia and the Legal Nature of the Mediation. *Proceedings of the International Scientific Conference "Social Changes in the Global World"*. 2023. Vol. 1(10). P. 185-192. <https://doi.org/10.46763/SCGW231185ki>
8. Krasuń A. Charakter prawny umowy o mediację i jej zakres w indywidualnych sprawach z zakresu prawa pracy. *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej Studies on Labour Law and Social Policy*. 2024. Vol. 31. Nr. 1. P. 73–83 <https://doi.org/10.4467/25444654SPP.24.006.19481>
9. Pawłowska E., Wranik J. Mediation in economic disputes. Scientific Papers of Silesian University of Technology. *Organization and Management Series*. 2020. No. 148. P. 635–646. <http://dx.doi.org/10.29119/1641-3466.2020.148.46>
10. Rakimuli A., Talapova G., Akimbekova S. Comparative analysis of mediation in the legislation of Kazakhstan and the People's Republic of China. *Social & Legal Studios*. 2024. Vol. 7(3). P. 127–136. <https://doi.org/10.32518/sals3.2024.127>

Дата першого надходження статті до видання: 28.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)